

В І Д Г У К
офіційного опонента
на дисертацію Стефурака Михайла Михайловича
«Механізми взаємодії політичної опозиції та влади на прикладі західних
областей України»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук
за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Однією з визначальних характеристик політичної партії є її прагнення здобуття, утримання та використання політичної влади. Буквальне розуміння такого тлумачення призвело до того, що більшість політичних партій в Україні мають за мету не так представництво інтересів широких верств населення і відстоювання своїх ідеологічних принципів, скільки входження до складу органів виконавчої влади, щоб отримати доступ до адміністративного ресурсу. Можливо, якби в Україні парламентські партії переходили в опозицію насамперед з програмних міркувань, а не по факту невходження до провладної більшості, багатьох помилок і трагічних подій вдалося б уникнути. Необхідність вироблення ефективної взаємодії між органами державної влади та політичної опозиції в Україні є додатковим свідченням актуальності даного дослідження.

Методологічну основу дослідження склала сукупність загальнонаукових та спеціальних методів, насамперед порівняльно-історичний, функціональний і прогностичний, яка дала змогу досягти поставленої мети – проаналізувати механізми взаємодії політичної опозиції та органів державної влади, виявити її особливості, запропонувати конкретні моделі та форми співпраці її учасників на регіональному рівні.

Досить продуктивним і науково обґрунтованим виглядає авторська класифікація політичної взаємодії: співпраця, ситуативна (обмежена), латентна, однополярна та конформістська взаємодії, ігнорування та конфронтація.

Автору також вдалося розкрити характер взаємодії політичної опозиції та органами державної влади на прикладі західних областей України, виявити

спільні та відмінні тенденції у всеукраїнському та загальноєвропейському масштабі. Це дало йому підстави зробити висновок, що ефективна робота органів місцевого самоврядування залежить від вчасності корегування суспільством виборчого законодавства щодо відповідності новим суспільним запитам. Своєчасне вирішення та недопущення місцевих політичних конфліктів «напрямую залежить від ефективної взаємодії політичної опозиції та влади, від злагодженої роботи місцевих представницьких органів влади» (с. 196).

Представлена дисертація є добре структурованою, а виклад матеріалу підпорядкований логіці, визначеній метою та завданнями дослідження.

У першому розділі дисертант продемонстрував достатню обізнаність із науковим дослідженням проблеми, ґрунтовне знання доробку як вітчизняних, так і зарубіжних учених. М.М. Стефурак слушно зазначає, що у більшості західних авторів головний критерій опозиційності – ставлення до виконавчої гілки влади, що пов'язане з особливостями традицій парламентаризму, поширеності парламентсько-президентської форми правління, як наслідок тісної взаємозалежності уряду та парламентської більшості, спільній політичній відповідальності тощо. Водночас вітчизняні політологи акцентують увагу на відносинах певної політичної партії чи громадського руху до політики глави держави, сприйняття чи несприйняття влади в цілому та правлячих владних еліт (с 40).

У другому розділі автор детально проаналізував вітчизняний досвід становлення інституту політичної опозиції і робить висновок, що значний вплив на формування моделі опозиції має не лише динаміка розстановки політичних сил у парламенті, а й зміна політичної системи, проведення конституційних реформ, кількаразове переміщення важелів впливу в системі державної влади від президента до прем'єр-міністра та навпаки. Це, в свою чергу, зміщує акценти у протистоянні опозиції та влади в площину «парламент – уряд». Тому, на думку М.М. Стефурака, на сучасному етапі

відбулася тільки часткова інституціоналізація політичної опозиції в Україні – її організаційне закріплення у Верховній Раді (с. 87).

Третій розділ присвячено детальному розгляду особливостей взаємодії органів публічної влади та політичної опозиції на місцевому рівні, зокрема у Західному регіоні. Дисертант зазначає, що для західних областей як України загалом, характерним є не повне розуміння сутності легальної політичної опозиції як потенційного суб'єкта влади і запоруки стабільності політичної системи (с. 142).

В останньому розділі автор зосередився на визначенні принципів, на основі яких відбувається конструктивна взаємодія між опозицією та владою, з'ясуванні впливу місцевих виборів на еволюцію політичної опозиції та передумов, за яких можливе вироблення ефективних механізмів її співпраці з органами публічної влади. М.М. Стефурак стверджує, що основними принципами в процесі налагодження конструктивної взаємодії влади та опозиції як на центральному так і на місцевому рівнях стали консенсусність, готовність до діалогу, прозорість, відкритість, дисципліна і взаємоконтроль. При цьому паралельне виконання власних функцій змушує інститут політичної опозиції та державну владу застосовувати різні форми та механізми конструктивної взаємодії (с. 196).

Практична значущість роботи М.М. Стефурка полягає у поглибленні розуміння особливостей взаємодії політичної опозиції та органами публічної влади на місцевому рівні, зокрема у контексті децентралізації. Також дисертантом пропонується прийняти закон «Про політичну опозицію» із урахуванням культурно-історичних і соціально-економічних особливостей розвитку України та її регіонів.

Основні положення та висновки дисертації достатньою мірою висвітлені у 13 публікаціях, 6 з яких опубліковано в українських фахових виданнях, 1 – в зарубіжному, а решта – у збірках матеріалів науково-практичних конференцій.

Аналіз дисертації та тексту автореферату свідчить про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи. Автореферат оформлений згідно з вимогами, які висуваються до такого виду наукових текстів, та відображає зміст дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, його структуру, аргументну базу та висновки, вважаємо за необхідне звернути увагу на певні недоліки та положення, що потребують уточнення.

По-перше, автор зазначає таку особливість опозиції в Україні як її незалежність від ідеологічних чинників, оскільки «між опозиційними і провладними силами різних ідеологічних спрямувань можуть складатися ситуативні союзи, зумовлені тимчасовим збігом тактичних цілей та бізнесових чи політичних інтересів» (с.21). Однак питання ідеології, яке в окремих випадках є синонімом опозиційності, у роботі висвітлене недостатньо. Так практично протягом усіх років незалежності, політичні сили, електоральною базою яких були західні області, були приречені на опозиційний статус або роль меншого брата в парламентських коаліціях через їх схильність до націоналізму. Насамперед це стосується крайніх правих партій, участь яких в коаліційних урядах не вітається, а подекуди прямо забороняється міжнародною спільнотою, як це було щодо австрійської Партії свободи та української «Свободи».

По-друге, було б бажано дещо поглибити дослідження і з'ясувати чи впливає перехід в опозицію на електоральну успішність політичних партій. Наскільки виграшною є така стратегія для регіональних осередків політичних партій з огляду на те, що у зв'язку з поглибленням децентралізації «відбувається збільшення ролі політичної опозиції, яка є складовою частиною представницьких органів місцевого самоврядування» (с. 187)?

По-третє, варто було б розглянути перспективи розвитку регіональних або ж етнічних політичних проектів. На с. 186 дисертації лише констатується, що у «виборчій кампанії 2015 р., як і в попередній 2010 р., взяли участь регіональні політичні проекти, які автором класифіковані як

«ратушні»: ПП «Рідне місто» (м. Чернівці), ПП «Воля» (Івано-Франківська обл.), ПП «Єдиний центр», «КМКС» Партія угорців України (Закарпаття), ПП «Конкретні справи» (Рівненська обл.).

По-четверте, викликає сумнів термінологічна правильність вживання поняття «коабітації», яке традиційно розуміється як співіснування різних політичних сил, а не «розділене правління», як це зазначено на с. 77 дисертації.

Проте висловлені зауваження і побажання не применшують загальної високої оцінки рівня представленої до захисту дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Стефурака Михайла Михайловича «Механізми взаємодії політичної опозиції та влади на прикладі західних областей України» заслуговує на позитивну оцінку. Воно містить обґрунтовані та достовірні результати, що сприяють розв'язанню проблеми налагодження ефективної взаємодії між органами державної влади та політичної опозиції на місцевому та загальнонаціональному рівнях.

Робота є завершеним, самостійним дослідженням, яке відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій (зокрема, п. 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.), а його автор – Стефурак Михайло Михайлович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

**Офіційний опонент –
кандидат політичних наук,
старший науковий співробітник
відділу правових проблем політології
Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України**

О.М. Стойко

Стойко О.М.

[Handwritten signature]

23 03 2017